

A MAGYAR SZELLEM VILÁGFORGALMA

Magyar irodalom a lengyel Irodalmi Évkönyvben.

Warszawa, 1938. ősze.

A lengyel Irodalmi Évkönyv (Rocznik Literacki) szakszerű képet, keresztmetszetet ad egy-egy év irodalmi termésének gazdagságáról és értékéről. Az Irodalmi Intézet (Instytut Literacki) 1932-ben indította meg ezt az Évkönyvet Zygmunt Szweykowski egyetemi tanár szerkesztésében, aki két éven keresztül irányította kezdeményezésének megvalósított munkáját.

Szweykowski professzor elgondolása volt, egy olyan irodalmi beszámolóknak a könyvalakban való megjelenítése, amely egy év termését műfajonkénti csoportosításban mutatja be a szakembereknek és a nagyközönségnek egyaránt. Az eszme jó talajra talált és hamarosan meg is valósult. Ma már hat kötet fekszik az olvasó előtt, hat gazdag év termésének bemutatásával, értékelésével, irodalomtörténeti elkönyvelésével. Az Irodalmi Évkönyvet 1934-től Zafja Szmydt szerkeszti, megtartván Szweykowski intencióját mindmáig: közvetlen tanulmányokban pártatlan képét nyújtani a hivatalos könyvjegyzék alapján kimutatott könyvekről.

A «Rocznik Literacki» tengelyét kis eltéréssel általában a következő fejezetek adják:

1. A líra és verses epikai művek.
2. A dráma. 3. A regény. 4. Irodalmi újítás.
5. Fordítások: angoltól-amerikaiából, franciából, görögből-latinnál, hollandból, németből, oroszról, szlovákból, skandinávból, magyarból, olaszról.
6. Az útirajzirodalom.
7. A naplóirodalom. 8. A gyermek-

- és ifjúsági irodalom. 9. Irodalomtörténet. 10. Irodalmi elmélet.
11. Rajzok-tárcák. 12. Esztétika.
13. Folyóiratok. 14. Az irodalmi élet Lengyelországban. 15. A lengyel irodalom idegen nyelvű fordítása.

Az egyes műfajok anyagát egy-egy szakemberre bízzák, évről-évre (amennyiben lehetséges) másra, aki valóságos tanulmányt ír a szóbanlévő év anyagáról. A műfordításoknál azt az elvet valósítják meg, hogy a fordítás és az eredeti alapján írják a műről. Amennyiben az eredeti meg nem szerezhető, csupán jelzik, hogy ilyen és olyan könyv fordítása megjelent, de az eredetinek hiányában az összehasonlítást meg nem tehetjük s így annak értékére vonatkozó megjegyzést sem tehetünk.

Az Irodalmi Évkönyv az egyes fejezetek előtt pontosan közli a megjelent művek címét, szerzőjét, kiadóját, műfordítóját stb. E jegyzék után helyezik el a tanulmányt.

Az eddig megjelent hat kötet alapján képet kaphatunk arról, hogy mi jelent meg az elmúlt hat esztendőben (1932—1937 bezárólag) lengyelül a magyar irodalomból.

Mindenekelőtt szomorúan kell megállapítani, hogy a háború utáni gazdag magyar irodalom alig szerepel és hogy egyáltalában nem fordítanak lengyelre irodalmi értékű szépirodalmat magyarból, hanem az ú. n. nemzetközi szellemű magyar sajtótermékeket. Ennek legmélyében fekvő oka abban van, hogy minden évszázados közös multunk ellenére sincs magyar-lengyel, lengyel-magyar szótárunk, hogy nincs magyar nyelvkönyvünk lengyelek számára és lengyel nyelvkönyvünk a magunk számára, hogy még csak egy

a mindennapi életben szükséges és használatos kérdések, szavak jegyzékfüzete sem jelent meg stb. Így történik meg, hogy mindössze két lengyel tud annyira magyarul, hogy műfordításokra vállalkozhat. A többi fordító vagy magyar, aki sohasem fogja megtanulni a lengyel nyelvet annyira, hogy egy író művészetének finomságait átültethesse. Bár ez még a jobbik eset. A rosszabb az, amikor másod- és harmadkézből fordítanak lengyelre magyar munkát. Itt viszont vigasztaló, hogy az így fordított művek sem tartozván bele a komoly magyar irodalomba, egészen mindegy, hogyan kerültek lengyel köntösben napvilágra.

A komoly magyar irodalom lengyelül Jókaival, Petőfivel kezdődött s azok ma már siralmasan elnyűtt, kiolvasott példányain be is fejeződött. Egy rendszeres műfordítás megindítása mindkét részről sorozatos kiadásban a két nemzet irodalmi közeledésnek igen áldásos gyümölcsseit teremhetné meg! A mai lengyelség époly érdeklődéssel olvasná az erdélyi írókat, a magyar papköltők új igehirdetését, a parasztirodalmunk remekeit stb., mint a nagymamák és mamák Jókai regényeit. Sajnos, a magyar irodalmi művek népszerűsítése érdekében kevés vagy éppen semmi sem tevődik, így nem csoda az ilyen eredmény sem.

Az Irodalmi Évkönyv megindítása évében dr. Pazurkiewicz tollából kis figyelmeztetőt közöl az akkor megjelent Csathó Kálmán: Előkelő penzionátus című művének (olaszból fordította Stella Olgierd) lengyel kiadásával kapcsolatban a lefordításra érdemes művekről. Nem talált azonban indítványa megvalósítóra, mert a következő évben (1933) egyetlen magyar könyv sem jelent meg lengyelül. 1934-ben Bartóky József: Legendák és elbeszélések című könyvét fordította le dr. Harajdy János

krakóvillektor. A jezsuiták kiadásában pedig megjelent Incze István: Guadalupe című könyve. Ugyancsak ez évben jelent meg Körmendi: Budapesti kaland és 7.15 via Bodenbach c. munkája Schütz Rezső (később Sillei) fordításában, valamint Szirmai Rezső: Magavállalta fogháza. 1935-ben két komolyabb mű látott napvilágot lengyel nyelven. Pazurkiewicz lefordította Herczeg Ferenc: Pogányok c. történelmi regényét és Schütz Rezső Zilahynak a Lélek kialakulása című könyvét. 1936-ban Sillei fordításában lát napvilágot Zilahy: Két fogoly és Bókay János: Megvédtem egy asszonyt című kötete. 1937-ben pedig ugyancsak Sillei fordításában a «világsikert» ért Földes Jolán: A halászó macska utcája, valamint Körmendi: Boldog emberöltője.

Kozłowski tanár, aki remekül fordít verset, nem szerepelt az elmúlt esztendő munkájában, amit sajnálattal kell tudomásul vennünk, mert tudjuk, hogy a modern magyar líra az ő szakavatott és ihletett átköltésére vár. Pazurkiewicztől viszont novella- és regényirodalmunk tervszerű fordítására számítnak. Különben Pazurkiewicz az, aki a Rocznik Literackiban évenkénti beszámolót írja.

Reméljük, hogy a következő kötetben nagyobb értékkel szerepelni fog értékes irodalmunk lengyel fordításának beszámolója.

sz. Csorba Tibor.

Petőfi új teljes német fordítása.

Petőfi Sándor kétségkívül legnépszerűbb és legelismertebb költőnk külföldön. Születésének százéves fordulója alkalmából világünnepsésként volt része. Lángelméjének varázsát egyetemesen elismerték. Ő az a költőnk, akitől legtöbb verset fordítottak s akinek költeményei legtöbb idegen nyelven jelentek meg.

Most új, gyönyörű kötet fekszik előttünk, amely Petőfi lírai és epikai költeményeinek német fordítását tartalmazza. A fordító L. Landgraf a nagy magyar költőnek régi áhitatos átültetője. Most részben át dolgozta új fordításait, részben lefordította a még hiányzó darabokat és új német Petőfit adott ki, amely igazi őszinte örömünkre szolgál nekünk és büszkesége lehet a német műfordító irodalomnak.

Landgraf Petőfije nem csak hatalmas, hanem minden ízében művészi munka. Amennyire ez műfordításban egyáltalán lehetséges, igazi képet adja német nyelven a nagy magyar lírikus egész költészetének. Nemcsak formailag követi híven Petőfi minden egyes versét, hanem igyekszik azoknak lendületét, hangulatát, levegőjét is visszaadni, gondosan ügyel arra, hogy egyetlen disszonáns szó se csúszszék bele a fordításokba. Petőfit sokan fordították németre. Landgraf előszava végén táblázatot is közöl róluk. Ez a táblázat nem teljes, mert ezeken kívül számos olyan fordító van, aki csak egyes kiválasztott darabot ültetett át. Lehet, hogy ezek közt akad nem egy igen sikerült, de Landgraf ezúttal teljes fordítást ad és fordításai egyetemesen magas művészi színvonalon állnak. Természetesen az ő fordításai közt is vannak kiemelkedő s az eredetinek varázsát az átlagnál jobban visszatükröző darabok. Ez ilyen óriási munkánál nem is lehet máskép. De egyenlenségről szó sem lehet. Nagyszerű, művészi egysége van az egész kötetnek.

A sűrűn nyomott, hatszázoldalas kötetet Petőfi ismert Benczúr portréjának reprodukciója díszíti s rövid előszón kívül a költőnek terjedelmes életrajza vezeti be. A tartalomhoz méltó előkelő köntösben Kókai Lajos adta ki.

Mécs László franciaországi körútja.

Megemlékeztünk már arról, hogy Mécs László, a kiváló felvidéki magyar költő a tavasszal írói körutat tett Franciaországban. Most alkalmunk van részletesebb beszámolót is adni a körútról. Mécs tiszteletére a Tanulmányi Központ fogadást adott, amelyen kiváló egyetem és irodalmi személyiségek vettek részt. Az első nagyszabású művészestet a Cité Universitaire rendezte Khuen-Héderváry Sándor gróf magyar követ védnökségével. Itt Mécs-verseket szavaltak s Liszt, Kodály, Bartók és Dohnányi zeneműveket adtak elő Engel Iván zongoraművész és Herman Pál közreműködésével. A Raymond Schwab szerkesztésében megjelenő Yggradsil lírai revü is rendezett egy sikerült Mécs-estet. Itt bevezetőül, hogy a magyar lírából ízelítőt adjon, Croisa asszony szavalt Petőfi, Ady, Babits és más magyar költők műveiből. Azután Aurélien Sauvageot ismertette Mécs László költészetét. Majd Lefébre-Bel, az Oeuvre-Színház és Soulas asszony, a Société de Poésie tagja szavalt Mécs László költeményeit. A francia lapok, különösen a Temps, a Paris Midi, a Nouvelles Litteraires és az Aube nagy elismeréssel emlékeztek meg erről a költői estről.

Március 26-án a lillei egyetem fogadta a költőt s innen ellátogatott Mécs Hollandiába is, ahol a hágai Holland Magyar Egyesület rendezett matinét tiszteletére március 29-én.

A párizsi Institut Catholique április 6-án hívta meg a költőt. Végül a Tanulmányi Társaság mutatta őt be a francia Pen Clubnak szintén ünnepi est keretében. Maradandó emléke ennek a körútnak, hogy az előkelő Emile Paul Frères párizsi kiadó Poèmes Choisis címen igen szép köntösben reprezentatív kötetet adott ki Mécs László legszebb verseiből.

A gondosan készült választék legsikerültebb darabjai a Hajnali harangszó, a Napfogyatkozás, az Ember leszek az emberekkel, a Gyermek őfelsége, a Civis Romanus sum, a Szabó Pista anyja, a Gyermek játszani akar és még számos remeke Mécs köteteinek. A fordítás munkájában Daniel Rops, Marguerite Pomès, Antoinette Soulas, Aurélien Souvageot és Raymond Schwab, a magyarok közül Hankis János, Molnos József és Lipót, Gáspár Margit és Gáldi László működtek közre.

Liszt emléktábla Genfben. Június 24-én leplezték le Genfben a Budapest székesfőváros által adományozott Liszt emléktáblát. A rue Étienne Dumont 22. számú házat díszítették fel vele. A ház Liszt Ferencnek száz év előtti lakóháza helyén épült. Az emléktábla leleplezési ünnepségén a fővárost Némethy Károly tanácsnok képviselte dr. Zakariás Sándor fogalmazó kíséretében, a Zeneművészeti Főiskolát dr. Isoz Kálmán. Genf a történelmi nevezetességű La Grange kastélyban látta vendégül a kiküldötteket. A leleplezési ünnepség délután 4 órakor ment végbe a ház előtt. Genf kantont François Perréard, az államtanács alelnöke képviselte. Genf város élén Humbert Sesiano és Henri Schoenau jelentek meg. Képviselve voltak a genfi zenekonzervatórium s a külügyi és konzuli hivatalok. Az egybegyülteket Velich László követ üdvözölte. Azután Némethy Károly mondott beszédet, Genf város nevében Henri Schoenau beszélt. Végül

Isoz Kálmán megkoszorúzta az emléktáblát.

Magyar-lengyel történészek krakói értekezlete. A magyar és lengyel történettudósok nagyszabású értekezletet tartottak Krakóban, hogy a két nemzet történelemtudományi kapcsolataira vonatkozó kérdéseket megbeszéljék. Ebből a célból a Lengyel Történelmi Társulat meghívta a Magyar Történelmi Társulatot, amelynek képviselőjében Domanovszky Sándor, Lukinich Imre egyetemi tanárok, Kossányi Béla, az országos levéltár igazgatója és Divéky Adorján, a varsói Magyar Intézet igazgatója vett részt. Lengyel részről Kutrzeba Szaniszló egyetemi tanár, a lengyel tudományos Akadémia főtitkára, Handelsman Marcel, Halecki Oszkár, Ketrzjijnski Szaniszló varsói, Dambrowski János, Semkovicz Wladislaw, Kot Szaniszló krakói, Ruskowskij János poznańi egyetemi tanárok, Lepszky Kázmér és mások vettek részt. Számos kérdés került itt megvitatásra. Felmerült a kívánság magyar és lengyel oklevéltár kiadása s a Szepességre vonatkozó forrásanyag kibővítése és új kiadása iránt. Kimondotta a konferencia, hogy szükség van Magyarországnak történetének lengyel nyelvű és Lengyelországnak történetének magyar nyelvű kiadására, továbbá a lengyel-magyar történelmi kapcsolatok megírására is. Időről-időre kölcsönösen ismertetni kell a két nemzet tudományos kutatásának eredményeit is. Végül fontos volna egy lengyel-magyar történelmi bibliográfia kiadása.